

Gävle Hamn

MILJÖRAPPORT 2008

Textdel

Gävle Hamn AB
Gävle Lagerhus AB

Gävle 2009-03-24

Fredrik Svanbom, VD

Linda Astner, miljösamordnare

Inledning

Denna miljörapport är gemensam för de båda bolagen Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB. Anledningen till detta är att bolagen bedriver arbetet med hamnverksamheten integrerat. Driftspersonalen är engagerad inom Gävle Hamn AB medan Gävle Lagerhus AB äger infrastrukturen. Grundläggande rutiner för redovisning av förbrukade resurser, hantering av avfall, redovisning av emissioner med mera är gemensamma. Då verksamheten inom de båda bolagen inte kan särskiljas med avseende på miljöpåverkan, har verksamhetsutövaren för de båda bolagen, efter samråd med tillsynsmyndigheten, beslutat att miljörapporten skall vara gemensam.

Miljörapporten omfattar två tillståndspliktiga verksamheter med separata tillstånd, vilka drivs gemensamt av de båda bolagen; dels hamnverksamheten och dels oljelagring i bergrumsanläggningen.

Innehållsförteckning

1	VERKSAMHETSBEKRIVNING	3
1.1	LOKALISERING & BESKRIVNING AV ANLÄGGNINGEN	3
1.1.1	<i>Gävle Hamn</i>	3
1.1.2	<i>Bergrumsanläggningen</i>	3
1.2	VERKSAMHETERNAS OMFATTNING	4
1.2.1	<i>Fartygstrafik</i>	5
1.2.2	<i>Godsomsättning</i>	6
2	TILLSTÅND OCH VILLKOR.....	6
2.1	HAMNVERKSAMHETEN	6
2.1.1	<i>Tillstånd</i>	6
2.1.2	<i>Utredningsvillkor</i>	6
2.1.3	<i>Slutliga villkor</i>	7
2.2	BERGRUMSANLÄGGNINGEN	9
2.2.1	<i>Tillstånd</i>	9
2.2.2	<i>Slutliga villkor</i>	9
3	FÖRÄNDRINGAR, HÄNDELSER OCH TILLBUD UNDER ÅRET	10
3.1	FÖRÄNDRINGAR OCH HÄNDELSER	10
3.2	TILLBUD OCH VIDTAGNA ÅTGÄRDER.....	12
4	MILJÖPÅVERKAN	13
4.1	UTSLÄPP TILL LUFT	14
4.2	UTSLÄPP TILL MARK OCH VATTEN.....	14
4.2.1	<i>Bergrumsanläggningen</i>	14
4.2.2	<i>Reningsverket</i>	15
4.2.3	<i>Tvätthallen</i>	16
4.2.4	<i>Dagvatten</i>	17
4.3	BULLER	17
4.4	VATTENFÖRBRUKNING	18
4.5	ENERGIANVÄNDNING	18
4.5.1	<i>Elförbrukning och fjärrvärme</i>	18
4.5.2	<i>Dieselförbrukning</i>	18
4.6	UPPKOMST AV AVFALL.....	18
4.6.1	<i>Ej farligt avfall</i>	18
4.6.2	<i>Farligt avfall</i>	19
5	ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA MILJÖPÅVERKAN	19
5.1	ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA VATTEN- OCH ENERGIFÖRBRUKNING	19
5.2	ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA AVFALLSMÄNGDEN	20
5.3	ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA UTSLÄPP FRÅN DAGVATTENSYSTEMET	20
5.4	ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA MÄNGDEN LASTBILSTRANSPORTER.....	21
6	MILJÖRISKER OCH FÖREBYGGANDE ARBETE	21

1 Verksamhetsbeskrivning

1.1 Lokalisering & beskrivning av anläggningen

1.1.1 Gävle Hamn

Gävle Hamn ligger i Gävlebukten i södra Bottenhavet. Hamnen är en plats där varor och gods lagras och lastas om mellan bil, järnväg och båt. Merparten av godset har sin destination eller sitt ursprung i den regionala industrin som finns i Gästrikland, Dalarna, Hälsingland och delar av Medelpad, Härjedalen och Uppland. Gävle hamn är en allmän hamn och klassat som riksintresse. En allmän hamn är skyldig att ta emot de fartyg som vill anlöpa hamnen. Gävle hamn är en av Sveriges tio största hamnar och ostkustens största containerhamn.

Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB har tillsammans ca 40 anställda. Hamnområdet som huvudsakligen består av delarna Fredriksskans och Granudden, inhyser ett 30-tal företag som tillsammans sysselsätter ca 350 personer.

Fredriksskans hamn består av en allmän del och en oljehamn. I Fredriksskans finns bl.a.;

- Oljedepåer
- Containerterminal
- Slighanteringsanläggning
- Magasin och upplagsytor
- Oljeavskiljningsanläggning för hamnens gemensamma OFA-system
- Lossnings- och distributionssystem för petroleumprodukter och kemikalier
- Kontors- och personallokaler
- Verkstäder
- Arbetsmaskiner och fordon
- Hamnkranar
- Tvätthall för arbetsmaskiner

På Granudden hanteras främst skogsprodukter och terminalen består av magasin, kajer, upplagsytor, kontor och containerkranar.

1.1.2 Bergrumsanläggningen

Bergrummen ligger i anslutning till Gävle Hamn, ca 1 km norr om hamnanläggningen och ca 5 km nordöst om Gävle centrum. Anläggningen består av 6 olika bergrumsheter, eller 9 separata bergrumscisterner.

Verksamheten i anläggningen består av lagring och hantering av petroleumprodukter, som lastas (pumpas) till och från bergrummen. Inlastning sker från tankfartyg. Oljan kan sedan pumpas från bergrummen till

oljecisterner i Fredriksskans eller åter till fartyg. Tillstånd finns för inlagring av maximalt 750 000 m³ petroleumprodukter som är oklassade avseende brandklass alternativt tillhör brandklass 3 eller 2b. Maximalt 90 000 m³ får utgöras av fotogen, d v s klass 2b, vilket får förvaras enbart i ett av bergrummen (rum 901).

Anläggningen kan nås från hamnområdet via enskild väg. Allmän väg ut till Bönan passerar i anslutning till bergrumsanläggningen (ca 150 m). Närmsta bostadsområde, villaområdet Källhagen, finns på ett avstånd av 700 meter. Spridd bebyggelse i form av enstaka hus som både används som både fritidshus och permanentboende finns på ett avstånd av minst 250 meter eller längre.

1.2 Verksamheternas omfattning

Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB bedriver följande verksamhet:

- Förvaltning och upplåtelse av mark och byggnader för egen användning och uthyrning
- Tillhandahållande och underhållning av hamnanläggning, såsom kajer, magasin, upplagsytor, kranar, inpumpningsledningar samt övriga lossnings och lastningsanordningar
- Samordning av godshantering och övrig verksamhet vid fartygsanlöp
- Lastning, lossning och lagring av olika godsslag
- Fartygens trafikplanering
- Tillsyn och underhåll av inseglingrännen inklusive fyror
- Verkstad för underhåll av fordon och maskiner
- Avledning och behandling av oljeförorenat dagvatten (OFA)
- Omhändertagande av fartygsgenererat avfall
- Omhändertagande av avfall som uppstår inom verksamheten
- Samordning av säkerhet och miljöskydd
- Vaghållning inom hamnområdet, inklusive snöröjning och halkbekämpning

1.2.1 Fartygstrafik

1007 fartyg anlöpte Gävle Hamn under verksamhetsåret 2008.

Tabell 1. Fartygsstatistik, anlöp 2008

Månad	Antal anlöp 2008
Januari	94
Februari	91
Mars	83
April	88
Maj	86
Juni	87
Juli	80
Augusti	67
September	79
Oktober	88
November	81
December	83
Summa	1007

Tabell 2. Fartygsstatistik, anlöp per hamndel 2008

Hamndel	Antal anlöp
Fredrikskans	642
Granudden	97
Karskär, Krångede	268
Summa	1007

Tabell 3. Fartyg statistik, anlöp per varuslag 2008

Varuslag	Antal anlöp
Petroleumprodukter	168
Övrig pump (svavelsyra, lut, mm.)	72
Skogsprodukter	323
Containerfrakt	206
Skrot	15
Slig, valsinter	52
Lera, sulfat, talk	55
Övrigt (vägsalt, gatsten, legeringar, gummiklipp, mm.)	116
Summa	1007

1.2.2 Godsomsättning

Tabell 4. Total godsomsättning över kaj (inklusive container) 2008

Gods	Antal ton
Ankommande	3626539
Avgående	1326952
Total omsättning över kaj	4953491

Tabell 5. Total omsättning TEU (tjugofotsenheter) över kaj 2008

Container	Antal TEU
Ankommande	45283
Avgående	58581
Totalt hanterade containrar	103864

Tabell 6. Total godsomsättning ej över kaj (inklusive container) 2008

Gods	Antal ton
Ankommande	96616
Avgående	431569
Total omsättning ej över kaj	528185

Tabell 7. Total omsättning TEU (tjugofotsenheter) ej över kaj 2008

Container	Antal TEU
Ankommande	25848
Avgående	18599
Totalt hanterade containrar	44447

2 Tillstånd och villkor

2.1 Hamnverksamheten

2.1.1 Tillstånd

Tillstånd för hamnverksamhet och hantering av maximalt 15 miljoner ton gods i enlighet med miljöbalkens 9 kap erhöles under 2006 (länsstyrelsens diariern/dossnr: 551-12300-05/2180-133).

2.1.2 Utredningsvillkor

I tillståndet finns ett antal utredningsvillkor som har utretts alternativt kommer att utredas i enlighet med beslutet.

Utredningsvillkor som utreddes under 2007:

- **U1, Riskanalys för verksamheten:** En riskanalys lämnades till länsstyrelsen i december 2007. Inget yttrande från länsstyrelsen inkom under 2008.
- **U2, Omhändertagande av dagvatten:** En dagvattenutredning lämnades till länsstyrelsen i december 2007. Inget yttrande från länsstyrelsen inkom under 2008.

Utredningsvillkor som utreddes under 2008:

- **U3, Bullerutredning:** Efter att länsstyrelsen meddelat beslut om förlängning av provotiden för redovisning av U3 (Dnr 551-15826-07), lämnade Gävle Hamn in en bullerutredning i september 2008. Inget yttrande från länsstyrelsen inkom under 2008.

Utredningsvillkor till 2011-12-31:

- **U4, Möjligheten till att använda landström**

2.1.3 Slutliga villkor

Fasta villkor för hamnverksamheten framgår av tabellen nedan. En ändring av villor 3 har beviljats av länsstyrelsen under året.

Nr	Villkor	Uppfyllelse av villkoret/kommentar
1	Om inte annat följer av övriga villkor skall verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i ärendet.	Så sker.
2	Halten av olja i utgående vatten från OFA-systemets reningsanläggning får vid utsläpp till recipient som riktvärde inte överskrida följande: Oljeindex: 10 mg/l (enstaka prov), 5 mg/l (månadsmedelvärde)	Villkoret uppfyllt (se kap 4.2).
3	Ny lydelse: Fartygsutlastning av mer än 80 000 ton årligen av bensin eller andra produkter med stor avgång av lättflyktiga kolväten (VOC) får inte ske utan att ett gasåtervinningssystem för omhändertagande av VOC har installerats och tagits i drift. Bolaget ska redovisa varje fartygsutlastning med flyktiga produkter till tillsynsmyndigheten i sin årliga miljörapport.	Ingen utlastning har skett under 2008.
4	Mottagning, hantering och lagring av gods och avfall skall ske på sådant sätt att risken för störning i form av lukt eller buller liksom risken för annan påverkan på människors hälsa eller miljön minimeras.	Rutiner för mottagning, hantering och lagring syftar till att uppfylla villkoret.
5	Verksamheten skall bedrivas så att risken för störande damning minimeras.	Rutiner för renhållning och städning av kajer finns.

	Uppkommer olägenheter från verksamheten skall åtgärder omedelbart vidtas för att avhjälpa problemen.	
6	Vid lossning och lastning över kaj skall åtgärder vidtas så att spill på kaj och i vattnet minimeras. Eventuellt spill av produkt eller avfall skall omgående samlas upp och tas omhand.	Rutiner för renhållning och säkerhet finns.
7	Vid lastning och lossning av petroleumprodukter skall skyddslänsar och absorptionsmedel finnas i beredskap för att minska risken för spridning i mark- och vattenområdet vid eventuella spill.	Beredskapslager av länsor och absorptionsmaterial finns.
8	Gods som kan ge upphov till mark- och vattenförorening skall lagras inomhus.	Detta sker i möjligaste mån. På grund av verksamhetens art (lastning och lossning av fartyg) mellanlagras dock mycket gods på kajerna. En dagvattenutredning sammanställdes under 2007.
9	Förvaring av farligt avfall och kemiska produkter skall ske på tät yta som är beständig mot det som lagras och så att det skyddas mot nederbörd. Behållare skall vara märkta, ändamålsenliga, säkra och skyddade mot påkörning. Förvaringsytor skall vara försedda med sekundärt skydd så att spill, läckage eller liknande hålls kvar och kan omhändertas.	Farligt avfall lämnas främst vid miljöstationer i området, där det förvaras på uppmärkt plats, väderskyddat och på tät botten. Alternativt lämnas/hämtas avfallet direkt av entreprenörer och borttransporteras från hamnområdet.
10	Avspolning av arbetsmaskiner (kranar, lastmaskiner och andra fordon) får endast ske på särskilda platser med hårdgjord yta. Avloppsledningarna på sådana platser skall vara försedda med slutfälla samt oljeavskiljare eller oljeavskiljande filter.	En tvätthall med spolplatta finns på området, vilken drivs i Gävle Hamns regi. Interna rutiner påbjuder att avspolning av arbetsmaskiner endast får ske i anknötning till tvätthallen.
11	Bolaget skall ha en samordnande funktion för risk- och säkerhetsarbetet i hamnområdet.	Se kap 6.
12	Bolaget skall fortlöpande arbeta för att minska miljöpåverkan från arbetsfordon och maskiner inom verksamheten. Redovisning av arbetet skall ske till tillsynsmyndigheten i den årliga miljörapporten.	Se kap 5.
13	Utformningen av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod skall regleras i ett kontrollprogram. Programmet skall följas.	Kontrollprogram för verksamheten finns och följs.
14	Möjligheter till energieffektivisering skall utredas och redovisas till tillsynsmyndigheten senast 12 månader efter det att tillståndet vunnit laga kraft. Tillsynsmyndigheten bemyndigas att föreskriva ytterligare villkor i frågan.	Se kap 5.

2.2 Bergrumsanläggningen

2.2.1 Tillstånd

Bergrumsanläggningen ingår ej i hamnverksamheten utan har egna tillstånd enligt nedan;

- Länsstyrelsen Gävleborg, Beslut om tillstånd 1999-03-04 Dnr 241-7606-98, 80-138
- Länsstyrelsen Gävleborg, Beslut Ändring av villkor 2004-05-18 Dnr 551-18366-03, 80-138
- Länsstyrelsen Gävleborg, Beslut Ändring av villkor 2005-12-19 Dnr 551-13427-05, 2180-138
- Länsstyrelsen Gävleborg, Beslut om tilläggstillstånd 2007-01-16 Dnr 551-11875-06, 2180-138

Tillstånden medger lagring och hantering av maximalt 750 000 m³ petroleumprodukter, varav maximalt 90 000 m³ fotogen (brandklass 2b). De befintliga tillstånden löper ut 2008-12-31. Arbetet med en ny tillståndsansökan för lagringsverksamheten påbörjades under 2008.

2.2.2 Slutliga villkor

Fasta villkor för tillståndet till oljelagring i bergrumsanläggningen framgår nedan.

Nr	Villkor	Hur villkoret uppfylls
1	Om inte annat följer av övriga villkor skall verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i ärendet.	Så sker.
2	Utsläpp av olja med läckvatten: - Totala mängden av opolära alifatiska kolväten och totalt extraherbara alifatiska kolväten till recipient får som gränsvärde uppgå till högst 500 kg per år. - Summahalten av opolära alifatiska kolväten och totalt extraherbara alifatiska kolväten i läckvatten som avleds till recipient får som riktvärde uppgå till högst 3 mg/l.	Se kap 4.2.
3	Utsläpp av flyktiga organiska ämnen får inte ge upphov till luktolägenheter i omgivningen.	Luktolägenheter förekommer ibland vid in- och utlastning samt vid mer sällsynta tillfällen när anläggningsarbeten sker i bergrummen och ventilation är nödvändig för att arbetarna ska kunna vistas i rummen. Klagomål har förekommit vid några få tillfällen. Kommunikation har då skett med tillsynsmyndigheten.
4	Anläggningens personal ska ha erforderliga kunskaper om risker vid hantering av de lagrade produkterna samt åtgärder vid	Personalen är utbildad och tränad för det arbete som utförs. Rutiner för riskfyllda moment finns. Störningar av

	olyckshändelser. För alla hanteringsmoment som är förknippade med miljörisker, skall arbets- och säkerhetsinstruktioner upprättas. Haverier, driftstörningar och andra störningar av betydelse ur miljösynpunkt skall omedelbart anmälas till tillsynsmyndigheten. Anmälan ska följas av en skriftlig rapport.	betydelse ur miljösynpunkt anmäls rutinmässigt till tillsynsmyndigheten.
5	Platser där risk för spill föreligger ska förses med uppsamlade spillskydd som förhindrar att marken eller grundvatten förorenas.	Spillskydd finns.
6	En förstagångsbesiktning av anläggningen skall utföras senast sex månader efter det att anläggningen tagits i bruk. Tillsynsmyndigheten skall ges tillfälle att komma med synpunkter på besiktningens innehåll.	Har genomförts.
7	Förslag på kontrollprogram för verksamheten skall lämnas in till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet vunnit laga kraft.	Godkänt kontrollprogram finns.
8	Ändrat 2005-12-19 till följande: Ett program för sanering av anläggningarna ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast ett år efter verksamhetens avslutande, dock senast den 31 december 2010.	-

Verksamheten i bergrumsanläggningen överstiger den högre kravnivån i det s k Seveso II-direktivet och lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Säkerhetsrapport inklusive riskanalys, handlingsprogram och intern plan för räddningsinsatser finns upprättade.

3 Förändringar, händelser och tillbud under året

3.1 Förändringar och händelser

Tillståndsbeslut; utfyllnad av vindkraftslagunen

Länsstyrelsens miljöprövningsdelegation lämnade 2008-01-17 hamnen tillstånd att fortsätta fylla igen den s k vindkraftslagunen, där sediment från muddringar i farleder och bassänger har tippats under de senaste 10-15 åren (Dnr 551-6766-07). Maximalt 4 miljoner ton inert avfall och 1,5 miljoner ton icke farliga muddermassor får läggas upp och stabiliseras i bassängen.

Tillståndsbeslut; nya kajer, pirar och upplagsytor

Miljödomstolen i Östersund lämnade 2008-06-25 hamnen tillstånd till att anlägga fyra kajer, två pirar och en fast rollon/rolloff ramp samt att inom tre vattenområden skapa markytor för verksamheten genom uppläggning av ca 1,5 miljoner m³ stabiliserade muddermassor, alternativt massor med inerta egenskaper (Mål nr M 2543-07). Huvudsyftet med projektet är att möjliggöra

en kapacitetsökning för hamnen. Samtidigt möjliggörs nyttiggörande av muddermassor från den planerade uppgraderingen av inseglingsleden.

Uppgradering av inseglingsleden till Gävle Hamn

Hamnen i samarbete med Sjöfartsverket planerar för en breddning, fördjupning och delvis omläggning av inseglingsleden inom hamnområdet (från Holmudden och in till kajkant). Syftet med åtgärderna är att höja säkerheten i farleden och att öka tillgängligheten till hamnen.

Infrastrukturprojektet började planeras redan under 2005 och arbetet med att ta fram fördjupat utredningsunderlag och miljökonsekvensbeskrivning för projektet har pågått under 2007-2008. I december 2007 ägde ett formellt samråd med länsstyrelsen och kommunen rum samt ett samråd med de yrkesfiskare som verkar inom hamnområdet. I januari 2008 hölls ett större utåtriktat samrådsmöte med fastighetsägare och arrendator längs strandlinjen på Norrlandet/Limön/Lövgrund, representanter för lokala föreningar eller organisationer samt allmänheten. I mars 2008 hölls ytterligare ett större samråds-/informationsmöte med Limöns stugägarförening.

Kombiterminal

En kombiterminal, d v s en omlastningsplats mellan flera olika transportmedel, invigdes i hamnen under 2008. För att anlägga kombiterminalen krävdes schaktarbeten i det område i hamnen som kallas "Prärien". I samband med detta lämnades en anmälan in till tillsynsmyndigheten i februari 2008 avseende temporär uppläggning av 1870 ton avfall (jord och schaktmassor) under maximalt tre år, enligt Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Gästriklands Vattenvårdsförening

Gävle Hamn gick under året med som aktiv medlem i GVVF. Föreningens årsmöte hölls i hamnen.

Bergrumsanläggningen; säkerhetsrapport och riskanalys

En ny och omarbetad riskanalys och säkerhetsrapport har arbetats fram under 2008 och sänts in till berörda myndigheter.

Bergrumsanläggningen; Förnyad tillståndsansökan

Det befintliga tillståndet för verksamheten i bergrummen löper ut 31 december 2009. Under hösten 2008 pågick arbetet med utredning inför och upprättande av en tillståndsansökan och miljökonsekvensbeskrivning för fortsatt och utökad verksamhet i bergrummen. Ansökan lämnades in under början av 2009.

3.2 Tillbud och vidtagna åtgärder

Påkörning av oljeledning i Fredriksskans

Händelse: Den 11 juni 2008 körde en entreprenörs lastbil på oljeledningen som går upp till bergrummet. Lastbilen var tom och på väg bort från Vindkraftslagunen efter att ha lämnat av jordmassor. Bortsett från att bilen pekade rakt upp i luften så blev det omfattande skador på oljeledningen samt mindre skador på fixar och stöd. Ingen pumpning skedde vid tillfället, men någon kbm flygfotogen (Jet 1) fanns stående i ledningen. Ca 20 liter produkt rann ut på marken vid länsstationen.

Orsak: Föraren hade inte fällt ner flaket. Påkörningsskydd finns från alla riktningar vid den aktuella platsen, men grusvägen från lagunen kommer ut innanför/efter påkörningsskyddet, varmed lastbilen inte passerade varken varningsskylt eller skyddsportal (påkörningsskydd från grusvägen vid lagunen saknades).

Åtgärder: Absorptionsmedel lades ut vid läckan direkt. Hinkar sattes dit för att samla upp det som fortfarande läckte (ca 50 liter). Tillsynsmyndigheten kontaktades. Röret tömdes helt med hjälp av tappning och slamsugning inifrån länsstationen. Den jord/grus som förorenats med utrunnen produkt samlades upp och omhändertogs. Rören och övriga trasiga komponenter byttes ut.

Uppföljning: En avvikelserapport sändes in till tillsynsmyndigheten. För att förhindra att en liknande olycka sker igen satte hamnen under sommaren upp en vägs skylt samt påkörningsportal vid utfarten från Vindkraftslagunen.

Olja på vattnet, östra kajen (2008-08-08)

Händelse: Den 8 augusti 2008 upptäckte skrotfartyget OMSKI 135 en oljefilm på vattenytan vid östra kajen, kajplats 13, där de skulle angöra. Det var ett tunt skimmer med en utbredning av ca 400x50 meter på vattnet. Gävle Hamn fick information om det inträffade via dagstidningen i helgen.

Orsak: Okänd. Under veckan hade det kommit stora mängder regn och ett vidsträckt dagvattennät mynnar vid östra kajen. En teori är att olja som historiskt funnits i en dagvattenledning kan ha sköljts ut. Det förekommer omfattande trafik i kajområdet och en alternativ teori är att något fordon kan ha läckt olja som sköljts ner i dagvattenssystemet. En tredje möjlighet är att något oljehaltigt föremål funnits i skroten på kajen och att regnet sköljt oljan över kajkanten. Det senare är dock mindre troligt, eftersom inga spår av olja fanns i de kvarvarande vattenpölar på kajen.

Åtgärd: Fartyget kontaktade mäklaren som kontaktade kustbevakningen. KB inspekterade utsläppet. Räddningstjänsten lade ut en absorptionsläns runt ”skimret” men bedömde att det inte var så pass stort att en sanering behövdes. Gävle Hamn kontrollerade dagvattenritningar och undersökte kajen, utan att finna spår av utsläppet.

Uppföljning: Ärendet lämnades till polisen för utredning. Polisen meddelade 2008-08-13 att utredningen läggs ned p g a utsläppets ringa omfattning samt brist på uppslag för undersökning.

Klagomål, lukt

Händelse: En privatperson klagade till Bygg- och Miljöförvaltningen 2008-12-29 angående stark lukt vid bergrummen, vägen till scoutstugan, där han rastar hunden.

Orsak: Det var intensiv trafik med bergrumsfartyg under juledigheten. Lukten härrör troligen från någon av pumpningarna.

Åtgärd: Ingen åtgärd vidtagen.

Uppföljning: -

4 Miljöpåverkan

Miljöpåverkan av verksamheten vid Gävle Hamn består i huvudsak av utsläpp till luft, mark och vatten. Utsläpp till luft orsakas av fartygs- och landtrafik inklusive arbetsmaskiner. Utsläpp till vatten och mark beror på trafik samt spill och läckage av hanterade produkter. Verksamheten ger även upphov till buller och damning, påverkar landskapsbilden samt ger trafikbelastning på anslutande väg och järnväg. Dessutom uppkommer miljöpåverkan till följd av den förbrukning av energi, vatten och förbrukningsartiklar som sker i den dagliga driften liksom genom uppkomsten av avfall från verksamheten.

Verksamheten bedrivs inom hamnområde med ett stort antal verksamhetsutövare och det är i många fall svårt att särskilja vilken eller vilka verksamheter som ger upphov till en viss miljöpåverkan. Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB är tjänsteproducerande företag och har inga egna varor. För redovisning av miljöpåverkan från de varor som hanteras vid anläggningarna hänvisas till de hamnaktörer som tillverkar, importerar eller exporterar respektive vara.

4.1 Utsläpp till luft

Utsläpp till luft sker från de fartyg som angör hamnen. Svavelhalten i fartygens drivmedel antas generellt vara 2,6 %. Gävle Hamn tillämpar reducerade fartygsavgifter för de fartyg som kan visa upp så kallade ”lågsvavelintyg”, d v s en svavelhalt i drivmedlet som understiger 1 % (från och med 1 april 2008 är det 0,5 % som gäller). Under året har ca 27 % av anlöpande fartyg deklarerat lågsvavelintyg (278 anlop av 1007). Utsläpp till luft sker också från hamnens dieseldrivna mobilkranar, fordon och arbetsmaskiner.

4.2 Utsläpp till mark och vatten

4.2.1 Bergrumsanläggningen

Läckvatten uppkommer i bergrumscisternerna då inträngande grundvatten (läckvatten) pumpas ut. I anslutning till bergrummen är grundvattenytan avsänkt. Avsänkning sker med de pumpar som finns i underkant av lagringsvolymen. Avsänkning är avsiktlig och funktionen gör att olja kan lagras utan att spridas till omgivningen. Läckvatten från anläggningen pumpas ut till recipient via oljeavskiljareanläggning, provtagningsbrunn, kulvert, dike och utjämningsdamm. Recipient är Yttre Fjärden.

Utgående läckvatten från bergrummet provtas och analyseras regelbundet inom ramen för bolagets egenkontrollprogram. Provtas vid kontrollbrunnar före utsläpp till damm och recipient. Provtagning utförs av godkänd provtagare och analys görs vid ett för analysen ackrediterat laboratorium.

Totalt utsläppt olja under 2008 är beräknad till 407 kg.

Tabell 10. Analys- och mätdata av utgående läckvatten 2008

Månad	Volym (m ³)	Oljeindex [mg/l]	Utsläpp (g)
Januari	28662	<0,1	2866
Februari	12138	0,99	12017
Mars	14726	1,9	27979
April	16211	3,8	61602
Maj	8714	2,8	24399
Juni	13690	2,3	31487
Juli	10077	0,39	3930
Augusti	17468	3,0	52404
September	16320	2,0	32640
Oktober	9282	1,3	12067
November	23278	4,4	102423
December	30774	1,4	43084
Summa	201340		406898

4.2.2 Reningsverket

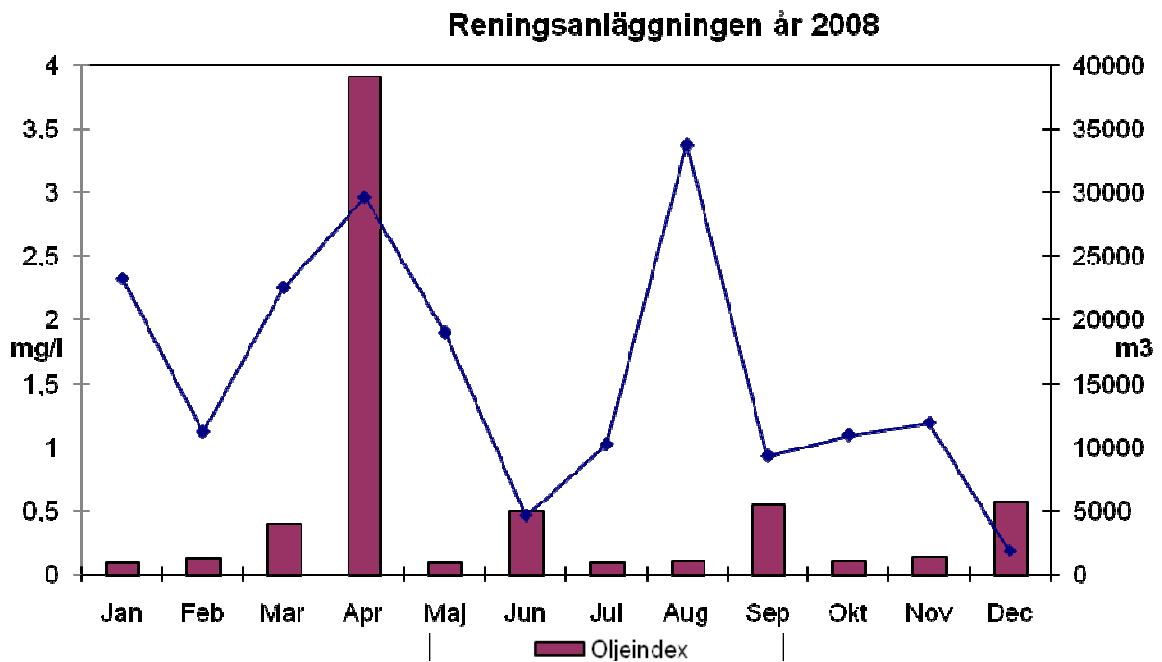
Dagvatten från oljehamnen avleds till en oljeavskiljarianläggning i områdets sydvästra del. OFA-vatten (oljeförorenat) kommer från det stora cisternområdet i nordväst och det gamla i söder. Oljeavskiljarianläggningen är konstruerad för att rena vattnet från olja och består av en gravimetrisk avskiljare med skrapverk, bandskimmer och sandfilter. Recipient är Inre Fjärden.

Utgående vatten från reningsverket provtas och analyseras regelbundet inom ramen för bolagets egenkontrollprogram. Provtagning utförs av godkänd provtagare och analys görs vid ett för analysen ackrediterat laboratorium.

Under 2008 har mellan 142 till 146 kg olja släppts ut till recipient (se tabell 11). Den relativt stora mängden beror främst på aprilvärdet, då oljeindex var onormalt högt samtidigt som snösmältningen bidrog till en stor vattenmängd.

Tabell 11. Analys- och mätdata av utgående OFA-vatten 2008

Månad	Behandlat vatten (m ³)	Oljeindex	Utsläpp (g)
Januari	23215	<0,1	2322
Februari	11184	0,12	1342
Mars	22518	0,40	9007
April	29565	3,9	115304
Maj	18968	<0,1	1897
Juni	4599	0,5	2300
Juli	10195	<0,1	1020
Augusti	33690	0,11	3706
September	9304	0,55	5117
Oktober	10930	0,11	1202
November	11885	0,13	1545
December	1808	0,56	1012
Summa	187861		145773

4.2.3 Tvätthallen

I Fredriksskans hamnområde finns en tvätthall med tillhörande spolplatta för rengöring av arbetsmaskiner. Antal tvättar per år understiger gränsen för anmälningsplikt till tillsynsmyndigheten. En inspektion av tvätten har dock gjorts av tillsynsmyndigheten i samband med färdigställandet av hallen. Oljeavskiljaren som används är av typen ALFA Koalescensavskiljare och dimensioneringen av avskiljaren är väl tilltagen för de flöden som råder.

Utgående vatten från maskintvätten provtas och analyseras regelbundet inom ramen för bolagets egenkontrollprogram. Provtagning utförs av godkänd provtagare och analys görs vid ett för analysen ackrediterat laboratorium.

Beroende på problem med vattenmätaren finns inga tillförlitliga uppgifter att tillgå för vattenmängder under årets första två månader. En ny vattenmätare har satts in i mars 2008.

Tabell 12 visar resultat från analyser och mätningar under 2008.

Tabell 12. Data för utgående vatten från tvätthallen 2008

Månad	Mängd behandlat vatten (m ³)	Oljeindex (mg/l)	Mängd olja till recipient (kg)
Januari	<i>Data saknas</i>	37	<i>Okänt</i>
Februari	<i>Data saknas</i>	17	<i>Okänt</i>
Mars	<i>Data saknas</i>	6,6	<i>Okänt</i>
April	<i>Data saknas</i>	49	<i>Okänt</i>
Maj	34	16	0,5
Juni	30	20	0,6
Juli	24	160	3,8
Augusti	40	20	0,8
September	50	37	1,9
Oktober	35	35	1,2
November	40	19	0,8
December	35	33	1,2

Medelvärdet för oljeindex är 39 mg/l. Om vi räknar bort det onormalt höga värdet i juli får vi medelvärde för oljeindex 27 mg/l. Vattenåtgången har uppskattats utifrån befintliga data till 440 m³ per år. Beräknat på knappt 1000 tvättar per år innebär det ca 12 kg olja som släppts via dagvattensystemet till hamnbassängerna under 2008. Vi har här räknat bort extremvärdet för juli, för att ge en mer rättvisande bild.

Tidigare variationer i analysvärden har föranlett en grundlig rengöring av slam- och oljeavskiljaranläggningen inklusive filter under mars-april 2008. Uppdaterade instruktioner/rutiner för skötsel av avskiljaren har tagits fram under 2008. Utifrån variationerna i årets resultat kommer utredningsarbetet att gå vidare.

4.2.4 Dagvatten

Dagvatten i hamnområdet uppkommer genom avrinning från vägar, upplagsytor och övriga hårdgjorda ytor i området. Recipient är hamnbassängerna. En kartläggning och utredning av dagvattensituationen i området genomfördes under hösten 2007 och lämnades in till tillståndsmyndigheten.

4.3 Buller

Buller från hamnens dagliga verksamhet kommer från bland annat arbetsmaskiner, last- och personbilar, fartygstrafik och pumpning av produkt från fartyg vid inlastning. Skrothanteringen kan vid ogynnsamma väderförhållanden överskrida gällande riktvärden vid närmsta bostadsområde (Källhagen). Containerterminalen påverkar också ljudbilden i omgivningarna med tutandet från mobilkranarna (varningssignal när kranarna rör sig).

En bullerutredning lämnades in till länsstyrelsen i september 2008.

4.4 Vattenförbrukning

Den totala vattenförbrukningen för 2008 uppgick till ca 12 600 m³. Detta inkluderar även dricksvatten som sålts från det kommunala nätet till fartyg. Ca 10 000 m³ vatten levererades av företaget Fartygsservice AB. Beräknad egenförbrukning av vatten var därmed ca 2 600 m³.

4.5 Energianvändning

4.5.1 *Elförbrukning och fjärrvärme*

Elström används i hamnen för drift av pumpar och viss övrig utrustning samt till belysning av öppna arbetsytor. Därtill värms kontor m fl fastigheter med el. Magasinen på Granudden värms med fjärrvärme.

Under 2008 uppgick elförbrukningen till ca 5,1 GWh. Därtill förbrukades ca 500 MWh via fjärrvärmenätet för uppvärmning av Granuddens magasin.

Den exakta elförbrukningen är svår att beräkna beroende på elbolagens debiterings- och avläsningstider samt ett relativt stort antal mätare. Förbrukningen år 2008 var något högre än förbrukningen år 2007, som var 5,4 GWh totalt inklusive fjärrvärme. Samtidigt ökade hamnens godsvolymer under 2008 med 6 %, jämfört med 2007.

4.5.2 *Dieselförbrukning*

Dieselförbrukningen för hamnens mobilkranar, arbetsmaskiner, personbilar och övriga fordon uppgick till ca 275 800 liter.

4.6 Uppkomst av avfall

Merparten av det avfall som hanteras av verksamhetsutövarna är fartygs-genererat och Gävle Hamn är skyldig att ta emot allt det avfall som fartygen vill lämna ifrån sig.

4.6.1 *Ej farligt avfall*

Sorterade fraktioner fast avfall från Gävle Hamn hanteras och omhändertas av RagnSells (inom Fredriksskans) och Gästrike Återvinnare (inom Granudden och delvis Fredriksskans) via miljöstationer i hamnområdena samt containrar med blandade grovsopor. Totalt har ca 55 ton avfall tagits omhand av Gästrike

Återvinnare och ca 55 ton av RagnSells under 2008. Merparten av detta avfall är fartygsgenererat.

4.6.2 Farligt avfall

Sludge

Sludge (maskinrumsavfall/blandning av spillolja och vatten) hämtas från fartygen med slamsugarbil för transport till Dewatech Compost AB för avvattning och mellanlagring och sedan vidare för slutligt omhändertagande. Under 2008 hämtades totalt 1294 m³ sludge från fartyg anlöpande Gävle Hamn.

Övrigt farligt avfall

Det farliga avfall (t ex kemikalierester, oljetrasor, begagnade oljefilter) som lämnas av fartyg, hämtas och omhändertas av Ragnsells inom Fredriksskans hamnområde. Farligt avfall som uppkommer inom den egna verksamheten i Fredriksskans (t ex oljefilter eller spillolja från kranar) lämnas till SAKAB. Slam från oljeavskiljare med mera från den egna verksamheten hämtas av Ragnsells. SITA hämtar (och SAKAB är mottagare av) fartygsgenererat avfall på Granudden.

Under 2008 har Ragnsells hämtat ca 9 ton och SAKAB ca 2 ton fartygsgenererat farligt avfall. Ragnsells har hämtat ca 70 ton och SAKAB ca 1 ton farligt avfall (t ex slam från oljeavskiljare) från den egna verksamheten.

5 Åtgärder för att minska miljöpåverkan

Verksamhet i hamnen bedrivs i huvudsak av andra aktörer än Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB. Gävle Hamn arbetar dock med samordning av miljö- och säkerhetsarbetet inom hamnområdena. Inget systematiskt arbete med att minska miljöpåverkan från verksamheten har gjorts under året.

5.1 Åtgärder för att minska vatten- och energiförbrukning

Inga betydande åtgärder för att minska förbrukningen av vatten i den egna verksamheten har vidtagits under året. En fortlöpande översyn avseende möjligheter till energieffektivisering görs dock i samband med nyinvesteringar.

Under 2008 har Gävle Hamn arbetat fram ett nytt sätt att hantera utebelysningen i hamndelen Granudden, med syftet att minska elförbrukningen. Genom att släcka belysningen utomhus när det inte är någon

trafik vid kajerna (främst nattetid) sparar hamnen 263 000 kWh per år (eller 73 kr/timme). Gävle Hamn arbetar vidare med projektet för energibesparing och utreder under kommande år om liknande åtgärder kan genomföras i magasinerna på Granudden samt i hamndelen Fredriksskans.

5.2 Åtgärder för att minska avfallsmängden

Merparten av det avfall som hanteras av verksamhetsutövarna är fartygs-genererat. Exempelvis sker mottagning av sludge och fast avfall enligt nationell lagstiftning och EU-direktiv. Avsikten är att förhindra utsläpp till havs. Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB kan inte påverka mängden avfall som lämnas och åtgärder för att försöka minska denna mängd kan medföra miljöskador på annat håll (det vill säga utsläpp till havs).

Under 2008 har Gävle Hamn omarbetat och uppdaterat verksamheternas (Gävle Hamn AB och Gävle Lagerhus AB) avfallshanteringsplan. Bland annat har fler fasta avfallsstationer satts upp inom Fredriksskans hamnområde och skyltningen, liksom informationen som lämnas till fartyg och skeppsmäklare, har förbättrats. Syftet med förändringarna är att förenkla hanteringen för angörande fartyg och att minska andelen felsorteringar.

Den nya avfallshanteringsplanen har sänts till Sjöfartsverket. Sjöfartsverket/Sjöfartsinspektionen har även under 2008 godkänt hamnens årliga rapport om mottagning av fartygsavfall avseende år 2007. Rapport för år 2008 sänds in till Sjöfartsverket under mars 2009.

5.3 Åtgärder för att minska utsläpp från dagvattensystemet

Utifrån den dagvattenutredning som genomfördes 2007 arbetar hamnen med att förbättra och förenkla rutinerna för att ta hand om spill och stänga dagvattenbrunnar i samband med eventuella utsläpp.

Hamnen har också för avsikt att byta ut eller bygga om samtliga utsläppspunkter av dagvatten till hamnbassängerna och förse dessa med dagvattenbrunnar med partikelfång. Detta innebär att partikelbundna föroreningar, som annars skulle ha gått direkt ut i hamnbassängen, kan samlas upp. Till brunnarna kommer att kopplas en avstängningsventil som med kort varsel kan stängas manuellt på plats vid ett eventuellt oljeutsläpp eller annat spill. I dagsläget har ett antal av utloppen inom Fredriksskans hamnområde försetts med de nya brunnarna. Eftersom flera av kajerna kommer att byggas om inom de kommande åren, avser hamnen att bygga in övriga nya brunnar i samband med denna ombyggnad.

5.4 Åtgärder för att minska mängden lastbilstransporter

Gävle Hamns målsättning är att utveckla det logistikcentrum som hamnområdena utgör, så att sjö- och järnvägstransporter möjliggörs eller förenklas för industrierna i norra och mellersta Sverige. Hamnen arbetar därför kontinuerligt med att t ex förbättra möjligheterna för järnvägstransporter till och från hamnområdena. Detta är ett långsiktigt arbete som bedrivs i samråd med Banverket.

Under 2008 har Gävle Hamn invigt en *kombiterminal* i Fredriksskans hamnområde, d v s en omlastningsplats mellan flera olika transportslag. Detta ger förutsättningar för betydande logistiska, säkerhetsmässiga och miljömässiga fördelar för regionen. En kombiterminal i hamnområdet innebär att kapacitet på godsbangården kommer att frigöras, vilket i sin tur frigör kapacitet på järnvägsnätet. Den kapacitetsökning som möjliggörs för järnväg och, genom terminalens läge, även fartyg, innebär att den totala mängden lastbilstransporter från både Gävleregionen och mellersta och norra Sverige kan minskas. Trafiken styrs om mot järnväg och sjöfart. Mycket av den tunga lastbilstrafiken som i dagsläget belastar Strömsbrovägen, Naringen och Gävles centrala delar kan också omdirigeras till kringlederna. Därmed höjs trafiksäkerheten i kommunen och boendemiljön i Gävle stad kan förbättras vad avser buller och avgaser.

6 Miljörisker och förebyggande arbete

Verksamheten i hamnen kan innebära risker för miljön och människors hälsa till följd av händelser som medför exempelvis utsläpp av produkt eller farliga ämnen.

Gävle Hamn AB har åtagit sig en rådgivande och samordnande roll bland aktörerna i hamnen. Miljö- och säkerhetsansvariga i hamnen deltar i utarbetandet av riskanalyser och handlingsplaner för exempelvis de företag som hanterar petroleumprodukter och kemikalier i oljehamnen.

De största miljöriskerna finns inom varuslaget petroleum och avser brand och utsläpp av petroleumprodukter till mark och vatten. Arbetet med säkerhethöjande åtgärder och rutiner kring petroleumhanteringen pågår sedan många år inom ramen för regelbundna möten i strukturerad form:

- Samarbetskommitté, minst 4 gånger per år
- Skyddskommitté, minst 4 gånger per år

Samarbetskommittén omfattar alla verksamhetsutövare i oljehamnen inklusive inhyrda entreprenörer samt räddningstjänsten. Inom detta forum sker en kontinuerlig avvikelserapportering och olycksfallsrapportering. Skyddskom-

mittén är ett för Gävle Hamn internt system. Här behandlas bland annat olycksfall och incidentrapportering.

Åtgärder för identifiering och bedömning av risker ingår i Gävle Hamns fortlöpande miljöförbättrande arbete.

En omfattande riskanalys, avseende främst miljömässiga risker med den verksamhet som Gävle Hamn och övriga aktörer i hamnområdet bedriver, sammanställdes av Gävle Hamn under hösten 2007.

Under 2008 har en förnyad säkerhetsrapport inklusive riskanalys för lagring och hantering av petroleumprodukter i bergrumsanläggningen sammanställts av Gävle Lagerhus AB.